

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Факультет психології
Кафедра практичної психології та психодіагностики

Людмила Магдисюк

Психологічна профілактика насилля

*Методичні рекомендації до курсу
«Психологічна профілактика насилля»*

підготовки магістра
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми «Практична психологія
(психологічне консультування та психотерапія)»

Луцьк
Вежа-Друк
2022

УДК 316.613.434(072)

М 12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол №10 від 21 червня 2022 р.)*

Рецензенти:

Остапйовський О. І. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології ВППО;

Мельник А. П. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психодіагностики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

М 12 **Магдисюк Л. І.** Методичні рекомендації до курсу «Психологічна профілактика насилля» / Людмила Іванівна Магдисюк. – Луцьк: Вежа-Друк, 2022. – 24 с.

У методичних рекомендаціях до курсу «Психологічна профілактика насилля» викладено мету вивчення дисципліни, загальні вимоги до підготовки студентів, представлений опис навчального курсу, тематичні огляди змістових модулів, плани лекційних, практичних та лабораторних занять, питання для самостійної та індивідуальної роботи, питання для підготовки до екзамену, перелік літературних джерел та Інтернет-ресурсів, рекомендованих до опрацювання, а також модульні контрольні роботи із предмету.

Методичні вказівки рекомендуються студентам факультету психології спеціальностей «Практична психологія» кваліфікаційного рівня «Магістр» і повністю відповідають навчальній програмі з дисципліни.

УДК 316.613.434(072)

© ВНУ імені Лесі Українки, 2022
© Магдисюк Л.І., 2022

ЗМІСТ

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2.	АНОТАЦІЯ	4
3.	КОМПЕТЕНЦІЇ	5
4.	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
5.	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	7
6.	ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ	7
7.	ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)	8
8.	ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ	8
9.	ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ	15
10.	ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	16
11.	ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ	17
12.	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	19

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 053 Психологія Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія) Магістр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 2
		Семестр 3-й
		Лекції 16 год.
ІНДЗ: €		Практичні (семінарські) 12 год. Лабораторні 12 год.
		Самостійна робота 72 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: залік	

Інформація про викладача

ППП Магдисюк Людмила Іванівна

Науковий ступінь кандидат психологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри практичної психології та психодіагностики

Контактна інформація: мобільний телефон +380665201640; електронна адреса magdisyukl@ukr.net

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 202. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

2. АНОТАЦІЯ

Курс «Психологічна профілактика насилля» є вибірковою дисципліною циклу навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців-психологів. У програмі курсу представлено основні теоретичні підходи до профілактики та корекції насильницьких дій з боку кривдника по відношенню до членів сім'ї. Розкрито суть теоретичних положень домашнього насильства над дітьми, жінками, визначені його психологічні та історико-культурні чинники.

Визначаються основні напрямки психологічного супроводу у ситуації домашнього насильства, творча терапія у консультування особи, яка постраждала від домашнього насилля та терапія і консультування членів сімей,

що стикнулися із проблемою домашнього насилля.

Пререквізити:

Вивчення дисципліни базується на дисциплінах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: загальна психологія, основи практичної психології, вікова психологія, психотерапія, психологічне консультування, клінічна психологія, педагогічна психологія.

Постреквізити: сімейне консультування та терапія, психологічна допомога дитині та сім'ї.

Мета дисципліни – є ознайомлення студентів з основними видами домашнього насилля; з психологічними особливостями осіб, що постраждали від домашнього насильства та осіб, що чинять насильство в родині; зі способами профілактики та протидії домашньому насильству.

Предметом курсу є теоретичний аналіз проблеми насилля та профілактичні заходи, що запобігають насиллю.

Завдання курсу – оволодіння студентами категоріально-термінологічним апаратом психології домашнього насилля, ознайомлення із особливостями різних видів насилля, способами профілактики та захисту від насилля в сім'ї.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

У студентів у процесі вивчення дисципліни мають бути сформовані наступні компетентності:

Загальні компетентності

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Програмні результати навчання:

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми,

впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Прак.	Лабор.	Сам. роб.	Консульт	Форма контр/бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи психології насильства та його психологічної профілактики							
Тема 1. Домашнє насильство як психологічний феномен: поняття та види насильства	11	1			10		
Тема 2. Класифікація форм домашнього насильства: сексуальне насильство	13	1			12		
Тема 3. Соціальні та психологічні причини домашнього насилля в сім'ї	16	2	2	2	10		
Тема 4. Психологічні портрет осіб, що вчиняють насильство та постраждалих від домашнього насильства в сім'ї	16	2	2	2	10		
Тема 5. Шляхи віктимізації особи, яка постраждала від домашнього насильства.	18	2	2	2	10	2	
Разом за модулем 1	74	8	6	6	52	2	
Змістовий модуль 2. Особливості корекційної роботи з сімейними кривдниками							
Тема 6. Особливості психологічного супроводу у ситуації домашнього насилля	19	3	2	2	10	2	
Тема 7. Організація та проведення профілактичної роботи з домашніми кривдниками	14	3	2	2	5	2	
Тема 8. Організація профілактично-корекційної роботи з особою, яка постраждала від домашнього насилля	13	2	2	2	5	2	
Разом за модулем 2	46	8	6	6	20	6	
Види підсумкових робіт						40	Бал
Модульна контрольна робота							60
ІНДЗ							6
Інше (дискусії, реферат)							4
Всього годин	120	16	12	12	72	8	100

5. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Соціальні та психологічні причини домашнього насилля в сім'ї.

Тема 2. Психологічні портрет осіб, що вчиняють насильство та постраждалих від домашнього насильства в сім'ї.

Тема 3. Шляхи віктимізації особи, яка постраждала від домашнього насильства.

Тема 4. Особливості психологічного супроводу у ситуації домашнього насилля.

Тема 5. Організація та проведення профілактичної роботи з домашніми кривдниками.

Тема 6. Організація профілактично-корекційної роботи з особою, яка постраждала від домашнього насилля.

6. ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Фізичне і психологічне насильство, дискримінація: як вони проявляються і як їм протистояти.

- Вимагання, булінг і кібербулінг: як вони проявляються і як їм протистояти.

- Гендерне та сексуальне насильство: як вони проявляються і як їм протистояти.

- Нехтування основними потребами дитини (підлітка) і як цього не допустити.

- Насильство вдома і в закладі освіти.

- Наслідки насильства, його вплив на психічне і фізичне здоров'я, і соціалізацію, навчання дитини (підлітка).

- Причини і фактори насильства. Моделювання ситуацій, що викликають насильство.

Протидія насильству в закладі освіти:

- Політика закладу освіти щодо насильства, роль батьків у її реалізації.

- Правила поведінки здобувачів освіти та працівників закладу освіти.

- Створення і збереження безпечного і психологічно комфортного середовища в закладі освіти.

- Психологічний портрет кривдника;

- Чи знаємо ми як протидіяти насиллю;

- Життя без насилля;

- Ненасильницьке спілкування – мова життя;

- Насильство та його прояви в дитячому середовищі;

- Організація роботи з попередження насильства серед дітей у школі;

- Формування безпечного простору в класі, школі;

- Профілактика насильницької поведінки серед дітей та молоді;

- Профілактика конфліктності. Інноваційні форми і методи роботи з конфліктами;

- Профілактика агресії. Сучасні методи навчання ефективному спілкуванню дітей та молоді;
- Профілактика насильницької поведінки серед дітей та молоді;
- Профілактика конфліктності. Інноваційні форми і методи роботи з конфліктами;
- Позитивний підхід до роботи з дитиною та сім'єю. Методика аналізу потреб дитини;
- Інтерактивні форми роботи з батьками щодо розвитку вмінь відповідального батьківства;
- Соціально-психологічні аспекти попередження та подолання насильства та жорстокості в сім'ї і в освітньому середовищі;
- Попередження насильства над дітьми;
- Виховання на цінностях – виховання громадянина;
- Ефективна комунікація і педагогічне спілкування з учнями;
- Педагоги й батьки: безконфліктне спілкування;
- Протидія торгівлі людьми;
- Профілактика насильства в навчальних закладах;
- Психологічна профілактика девіантної поведінки у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- Психологічна профілактика девіантної поведінки у дітей;
- Психологічний аналіз життєвих ситуацій та формування толерантності;
- Психолого-педагогічний проект «Школа батьківства - клуб сучасних родин»;
- Базові навички медіатора в закладі освіти;
- Профілактика та попередження насилля серед дітей та молоді;
- Як зупинити насильство над дітьми та підлітками в освітньому середовищі;
- Деструктивно-насильницькі прояви поведінки в учнівському середовищі: причини, шляхи подолання й попередження.

7. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальне завдання студентів передбачає оволодіння методами, формами, технологією кризового консультування в роботі з різними категоріями клієнтів при насиллі, формування навичок постановки психологічного діагнозу, адекватного та вмілого використання діагностичних методик, теоретико-практичної інтерпретації особистості клієнта та його проблеми, проведення психокорекційної роботи з клієнтами, що перебувають у кризовому стані.

8. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Психологічні теорії виникнення агресії
2. Типологія агресивної поведінки

3. Механізми формування агресивності в онтогенезі
4. Соціалізація агресивності.
5. Принципи та підходи до надання психологічної допомоги особі, яка пережила насильство в сім'ї.
6. Особливості психокорекційної роботи з кривдниками
7. Види психологічної допомоги та можливості різних видів психологічної допомоги.
8. Теоретико-методологічні засади творчої терапії.
9. Принципи творчого підходу до консультування особи, яка постраждала від домашнього насильства.
10. Арттерапевтичні методики у роботі з особами, які постраждали від домашнього насильства
11. Терапевтичні стосунки в арт-терапії
12. Особливості терапевтичної роботи з кривдниками
13. Принципи роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї.

Як реагувати на цькування

Як молодші школярі так і старшокласники мають неодмінно звертатися за допомогою до дорослих – учителів і батьків. Допомога дорослих дуже потрібна особливо якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю. Підлітки часто намагаються самотійно впоратись із деякими ситуаціями.

Психологами було розроблено такі поради для них. Як впоратися з ситуацією самотійно

- Ігноруйте кривдника. Якщо є можливість, намагайтесь уникнути сварки, зробіть вигляд, що вам байдуже і йдіть геть. Така поведінка не свідчить про боягузтво, адже, навпаки, іноді зробити це набагато складніше, ніж дати волю емоціям.

- Якщо ситуація не дозволяє вам піти, зберігаючи спокій, використайте гумор. Цим ви зможете спантеличити кривдника/кривдників, відволікти його/їх від наміру дошкулити вам.

- Стримуйте гнів і злість. Адже це саме те, чого домагається кривдник. Говоріть спокійно і впевнено, покажіть силу духу.

- Не вступайте в бійку. Кривдник тільки й чекає приводу, щоб застосувати силу. Чим агресивніше ви реагуєте, тим більше шансів опинитися у загрозливій для вашої безпеки і здоров'я ситуації.

- Не соромтеся обговорювати такі загрозливі ситуації з людьми, яким ви довіряєте. Це допоможе вибудувати правильну лінію поведінки і припинити насилля. Що можуть зробити батьки Багато учнів соромляться розповідати дорослим, що вони є жертвами булінгу. Якщо дитина все-таки підтвердила в розмові, що вона стала жертвою булінгу, то скажіть їй:

- Я тобі вірю (це допоможе дитині зрозуміти, що Ви повністю на її боці).

- Мені шкода, що з тобою це сталося (це допоможе дитині зрозуміти, що Ви переживаєте за неї і співчуваєте їй).

- Це не твоя провина (це допоможе дитині зрозуміти, що її не звинувачують у тому, що сталося).
- Таке може трапитися з кожним (це допоможе дитині зрозуміти, що вона не самотня: багатьом її одноліткам доводиться переживати залякування та агресію в певний момент свого життя).
- Добре, що ти сказав мені про це (це допоможе дитині зрозуміти, що вона правильно вчинила, звернувшись за допомогою).
- Я люблю тебе і намагатимуся зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека (це допоможе дитині з надією подивитись у майбутнє та відчувати захист).

Що можуть зробити педагогічні працівники

У закладі освіти вирішальна роль у боротьбі з булінгом належить педагогічним працівникам. Проте впоратися з цією проблемою вони зможуть тільки за підтримки керівництва школи, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій. Для успішної боротьби з насильством у закладі освіти:

- усі члени шкільної спільноти мають дійти єдиної думки, що насильство, цькування, дискримінація за будь-якою ознакою, сексуальні домагання і нетерпимість у закладі освіти є неприйнятними;
- кожен має знати про те, в яких формах може виявлятися насильство й цькування і як від нього страждають люди. Вивчення прав людини і виховання миролюбства має бути включено до шкільної програми;
- спільно з учнями мають бути вироблені правила поведінки у класі, а потім загальношкільні правила, складені в позитивному ключі «як треба», а не як «не треба» поводитися. Правила мають бути зрозумілими, точними і короткими;
- дисциплінарні заходи повинні мати виховний, а не каральний характер. Осуд, зауваження, догана мають бути спрямовані на вчинок учня і його можливі наслідки, а не на особистість порушника правил;
- жоден випадок насильства або цькування і жодну скаргу не можна залишати без уваги. Учням важливо пояснити, що будь-які насильницькі дії, образливі слова є недопустимими. Реакція має бути негайною (зупинити бійку, припинити знущання) та більш суворою у разі повторних випадків агресії;
- аналізуючи ситуацію, треба з'ясувати, що трапилося, вислухати обидві сторони, підтримати потерпілого й обов'язково поговорити із кривдником, щоб зрозуміти, чому він або вона так вчинили, що можна зробити, щоб таке не повторилося. До такої розмови варто залучити шкільного психолога;
- залежно від тяжкості вчинку можна пересадити учнів, запропонувати вибачитися, написати записку батькам або викликати їх, позбавити учня можливості брати участь у позакласному заході;
- учням треба пояснити, що навіть пасивне спостереження за знущанням і бійкою надихає кривдника продовжувати свої дії. Свідки події повинні захистити жертву насильства і, якщо треба, покликати на допомогу дорослих;

- потрібно запровадити механізми повідомлення про випадки насильства. Ці механізми мають забезпечувати учням підтримку і конфіденційність, бути тактовними;

- для успішного запобігання та протидії насильству треба проводити заняття з навчання навичок ефективного спілкування та мирного розв'язання конфліктів.

Для проведення планомірної та систематичної роботи щодо ознайомлення здобувачів освіти зі своїми правами, для уникнення ситуацій їх порушення, для можливості захисту, відновлення порушених прав, поваги прав інших людей, сприяння формуванню високого рівня правової культури **рекомендуємо використовувати такі інноваційні заходи з орієнтовною тематикою:**

- Тренінги, заняття з елементами тренінгу – це особлива інтерактивна форма навчання, під час якої людина максимально оволодіває новими знаннями, отримує нові навички, переглядає власні цінності та пріоритети, коригує, удосконалює та розвиває певні якості та властивості своєї особистості, обирає для себе такі форми та методи поведінки, які відповідають саме її ситуації та індивідуальності, за темами: «Стоп жорсткому поводженню з дітьми», «Насилля в сім'ї – актуальна проблема сучасного суспільства», «Торгівля людьми – як уберегтися від небезпеки», «Захисти дітей від насильства та жорсткого поводження», «Попередження насильства в сім'ї», «Відкрите та ефективне спілкування. Попередження жорсткого поводження та насильства в сім'ї та молодіжному середовищі».

- Форум-театри – це методика інтерактивної роботи, направлена на вирішення соціальних проблем, коли глядач перетворюється з пасивного на активного співучасника всього, що відбувається, за темами: «Стоп насиллю в сім'ї», «Я – підліток».

- Мозковий штурм, брейн-стормінг – це один із найпопулярніших методів навчання і групової роботи, метод висування творчих ідей у процесі розв'язування проблеми, сеанси якого стимулюють творче мислення, за темами: «Зупинка під назвою життя», «Обережно! Небезпека у соціальних мережах».

- Робота в малих групах дає змогу учням набути навичок, необхідних для спілкування та співпраці. Вона стимулює роботу в команді. Ідеї, вироблені в групі, 60 допомагають учасникам бути корисним одне одному. Висловлювання думок допомагає їм відчутти особисті можливості та зміцнити їх, за темами: «Гендерна політика. Рівні права, рівні можливості», «Батьківське щастя: виховання без насильства», «Насильство та його види».

- Печа-куча – це методологія презентації коротких доповідей, спеціально обмежених за формою і тривалістю, на неформальних конференціях, за темами: «Насильство в сім'ї. Гендерне насильство», «Безконфліктне спілкування з однокласниками».

- Аналіз правових ситуацій – форма роботи, спрямована на традиційне розв'язування задач за заданою проблемою, за темами: «Вчимося протидіяти насиллю», «Скажемо «ні» насильству в шкільному колективі», «Підвищення

рівня обізнаності населення щодо сімейного насилля. Нетерпиме ставлення до насильства».

- Дискусії, дискусійні платформи – це форми колективного обговорення, мета яких виявити істину або знайти правильний розв'язок порушеного питання через висловлення власних міркувань та зіставлення поглядів опонентів на проблему. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, озвучуються протилежні думки, а емоційно інтелектуальний стимул підштовхує до активного мислення, за темами: «Гендерна нерівність та протидія насильству», «Насильство над жінкою в світовій класиці», «Світ без насильства».

- Дебати – чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальної теми: «Я проти насильства», «Що я знаю про насильство?».

- Рольові ігри – розігрування правової ситуації у ролях. Мета розігрування правової ситуації, за ролями – визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри. Ігри за темами: «Як не стати жертвою насильства», «Батьківське щастя: виховання без насильства» та ін.

- Відеолекторії – одна з нових форм роботи, що являє собою перегляд та створення фільмів, відеороликів та соціальної реклами, за тематикою: «Жертва», «Якщо я не повернусь», «Домашнє насильство», «Про права людини та правозахисну діяльність в Україні», «Чи знаєш ти права людини?», «Що таке насилля?», «Толерантність» «Відповідальне батьківство», «Мій дім – моя фортеця», «Яку поведінку вважати насильницькою?», «Домашнє насильство - це як?».

- Виставки плакатів, фоторобіт, конкурси малюнків, соціальних роликів, арт-інсталяції, марафони листів дітей до батьків, за темами: «Мій улюблений світ – без насильства», «Життя без загроз», «Я проти насилля», «Світ без насильства», «Права дитини в малюнках».

- Флешмоб – це несподівана поява групи людей в заздалегідь запланованому місці. Після закінчення запланованої акції її учасники розчиняються в натовпі перехожих людей, що і викликає ефект раптовості, за темою: «Я проти насильства».

- Воркшоп – це колективний освітній захід, учасники якого отримують нові знання та навички в процесі динамічної групової роботи, за темами: «Кодекс справжнього чоловіка», «Вчимося володіти емоціями», «Вчимося спілкуванню».

- Ток-шоу – отримання навичок публічного виступу та дискутування. У дискусії за цим методом бере участь уся аудиторія, за темами: «Попередження насильства, жорстокості у сім'ї та дитячому колективі», «Дитинство без насильства», «Почуйте серцем голос дитини», «Дитина – основа родини», «Стоп насильству».

- Прес-конференція – метод передбачає отримання навичок публічного виступу та дискутування. Прес-конференція більше орієнтована на протиборство двох сторін: «господарів» та «запрошеної публіки», – адже останні мають на меті довести слабку компетентність «господарів

конференції», пропонуючи до їх уваги провокуючі питання, за темами: «Попередження насильства, жорстокості у сім'ї та дитячому колективі», «Дитинство без насильства», «Почуйте серцем голос дитини», «Дитина – основа родини», «Стоп насильству».

- Переговори – метод застосовується для усвідомлення процедури та формування світоглядних переконань учасників у цивілізованому варіанті вирішення спорів, за темами: «Приклади насилля – вплив фільмів на психіку людини», «Прояви жорстокості до дітей як соціальна проблема».

- Мікрофон – метод надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію, за темами: «Проблема жорстокого поводження в сім'ї та шляхи їх вирішення», «Виявлення жертв насильства», «Ознаки дитини, що зазнала насильства», «Види насильства та методи боротьби з ним», «Що робити коли Ви постраждали від насильницьких дій?».

- Бібліомікси – тематичний бібліографічний огляд, до якого включають різноманітні бібліотечні документи: книги, періодичні видання, відео-, кіно-, фоно-, фотодокументи, електронні видання, плакати, посилання на інформаційні ресурси тощо, за темами: «Насильство у сім'ї», «Толерантне ставлення до осіб, що постраждали від домашнього насильства», «Сучасна щаслива сім'я».

- Каравани історій з проблеми насильства – захід, що складається з цікавих історій, пов'язаних з найвідомішими людьми, історичними місцями, традиціями і подіями.

- Квести (від англійського guest – «пошук») – ігрова форма групового виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями. Мета гри – «розшифрувати» певне місце на обумовленій території (скажімо, на вулицях міста, шкільному подвір'ї чи в музейній залі), виконати на цьому місці певні дії або отримати підказку (інструкцію, код) до виконання наступного завдання, за темою «Профілактика насильства».

- Тематичні просвітницькі тижні, акції – заходи соціального спрямування, метою яких є виховання відповідального ставлення учнів до власного життя із залученням якнайбільшої кількості учасників, за темами: «Не будь байдужим», «16 днів проти насильства».

- Велнес-тренінги (англ. be well – гарне почуття) – захід спрямований на популяризацію здорового способу життя, за темами: «Здорова родина – здоровий Я», «Найцінніший дар життя».

- Геокешинг (geocaching від грец. γεο- земля та англ. cache - схов) — гра із застосуванням GPS, яка полягає у знаходженні схову, створених іншими учасниками гри. Основна ідея полягає в тому, що одні гравці готують схов, за допомогою GPS визначають його географічні координати та повідомляють про них в Інтернеті. Інші гравці використовують ці координати і свої GPSприймачі для пошуку схову, за темою: «Допоможи ближньому».

- Коворкінг (англ. Co-working – спільно працювати) – це модель організації роботи, що характеризується гнучкою організацією робочого

простору і прагненням до формування єдиної спільноти та внутрішньої культури учасників, які мають можливість спілкуватися, обмінюватися ідеями та допомагати один одному, за темою: «Як безпечно відстояти свої права».

- Флешбек (англ. Flashback – спогад, зворотний кадр) – прийом, за допомогою якого можна підтримувати рівень інтересу до гри, інструмент для більш повного розкриття характеру і мотивації учасників, за темою: «Історії з минулого».

- Шкільні медіації, медіації однолітків – альтернативна форма вирішення конфліктів за участю третьої нейтральної сторони – медіатора, який допомагає сторонам дійти взаємоприйнятого рішення у конфлікті.

- Методичні брифінги – короткі публічні виступи, на яких учасники певних подій або заходів надають інформацію про поточний перебіг справ, позиції сторін, повідомляють раніше невідомі деталі та відповідають на питання.

- Круглі столи, семінарські заняття, конференції, за темами: «Обери життя без насильства і агресії» «Робота «Гарячої лінії» з питань протидії насильства».

- Соціальні диктанти з творчими завданнями – унікальні заходи, призначення яких дослідити рівень правової грамотності учасників.

- Сімейні журнали про права людини та дитини, на шпальтах яких розміщуються матеріали, які б сприяли зміні стереотипів ставлення до дитини у сім'ї, вирішенню питань про узгодження стосунків між дорослими та дітьми в їх русі до демократичних засад мислення та поведінки.

- Оформлення тематичних полиць, щодо попередження насильства в сім'ї та заходів протидії торгівлі людьми, за темами: «Як допомогти, коли тебе про це не просять», «Як володіти собою», «Поради з безпечної поведінки», «Якщо ти зіткнувся з ситуацією насильства», «День проти насильства», «Права дитини», «Інформаційний вплив на молодь», «День проти насильства», «Як долати конфлікти», «Заповіді успішних батьків».

- Організація консультативних пунктів, де всі учасники освітнього процесу можуть отримати консультації практичного психолога, соціального педагога, юриста, де можна провести зустрічі з фахівцями, які здійснюють супровід постраждалих від насильства. Такі колективні форми й методи освітньої роботи охоплюють одночасно велику кількість підлітків та молоді, сприяють створенню позитивного настрою.

9. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента: відвідування занять є обов'язковим. За умови відвідування та якісної підготовки до занять студент може набрати максимальну кількість балів поточного оцінювання. За наявності об'єктивних причин (відрядження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу, навчатися он-лайн. За бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- Списування під час модульних контрольних робіт заборонене.
- Письмові роботи студента обов'язково проходять перевірку на наявність плагіату (допускається не більше 20 % текстових запозичень).
- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв).

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Максимально оцінюється робота студента на занятті (за умови успішної відповіді). За наявності об'єктивних причин (відрядження, стажування, хвороба тощо) студент може перездати тему курсу.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів

за певний вид діяльності). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

10. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є залік. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, студент може добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем, або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо). Залік відбувається у формі усного опитування. Студент може не скласти його, якщо за результатами поточного оцінювання та модульної контрольної роботи набирає 75 і більше балів.

11. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття про домашнє насильство.
2. Запобігання та протидія домашньому насильству.
3. Види насильства.
4. Фізичне насильство.
5. Економічне насильство.
6. Сексуальне насильство.
7. Психологічне насильство.
8. Цикли насильства
9. Види домашнього насильства над дітьми
10. Наслідки домашнього насильства над дітьми
11. Індикатори жорстокого поводження з дитиною
12. Алгоритм дій психолога при виявленні випадку жорстокого поводження з дитиною.
13. Насильство щодо жінок і проблема прав людини
14. Зґвалтування і зазіхання сексуального характеру.
15. Побутове насильство.
16. Зловмисне переслідування.
17. Торгівля жінками
18. Сексуальні домагання
19. Поняття про сексуальне насильство
20. Міфи про сексуальне насильство та про гвалтівників
21. Соціальні аспекти зґвалтування
22. Консультування і психотерапія жертв сексуального насильства
23. Насильство в українській літературі та культурі
24. Соціальні витоки насильства.
25. Гендерні чинники насильства
26. Екологічна теорія насильства
27. Родинні сценарії та контрсценарії як причини насильства
28. Патопсихологічні чинники насильства
29. Родинна історія як джерело насильства
30. Стиль сімейного виховання.
31. Форми взаємодії насильства та літератури
32. Текстуальна агресія, її типи
33. Індивідуальна агресія автора
34. Гендерна агресія в літературі
35. Субкультура агресивності та субкультура віктимності
36. Особа, яка постраждала від домашнього насильства.
37. Витоки формування комплексу жертви
38. Соціально-психологічні особливості поведінки осіб, які вчинили насильство
39. Психологічний портрет особи, яка вчинила насильство в сім'ї.
40. Типологія «кривдників».

41. Поняття про віктимізацію. Методи віктимізації. Наслідки віктимізації
42. Традиційна чоловіча самоідентифікація.
43. Чоловіча культура насильства
44. Психологічна характеристика дітей з агресивною поведінкою
45. Профілактика домашнього насильства
46. Поняття протравмофокусовану когнітивно-поведінкову терапію.
47. Травмофокусовані компоненти.
48. Процес надання психотерапевтичної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства
49. Психологічні теорії виникнення агресії
50. Типологія агресивної поведінки
51. Механізми формування агресивності в онтогенезі
52. Соціалізація агресивності.
53. Принципи та підходи до надання психологічної допомоги особі, яка пережила насильство в сім'ї.
54. Особливості психокорекційної роботи з кривдниками
55. Види психологічної допомоги та можливості різних видів психологічної допомоги.
56. Теоретико-методологічні засади творчої терапії.
57. Принципи творчого підходу до консультиування особи, яка постраждала від домашнього насильства.
58. Арттерапевтичні методики у роботі з особами, які постраждали від домашнього насильства
59. Терапевтичні стосунки в арт-терапії
60. Особливості терапевтичної роботи з кривдниками
61. Принципи роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї
62. Особливості програми для корекції поведінки дітей, які вчинили насильство в сім'ї.
63. Програми корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї
64. Усвідомлення та формування моделі ненасильницької поведінки
65. Розвиток комунікативних навичок
66. Формування навичок самоконтролю та саморегуляції
67. Формування альтернативної поведінки в сім'ї
68. Формування умінь ефективної взаємодії та способу поведінки в сім'ї.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гашека Т. В. Практичні рекомендації для проведення психокорекційної роботи з підлітками за наявності суїцидальних ідецій. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 7. С. 68 – 72.

2. Коцан І. Я., Ложкін Г. В., Мушкевич М. І. Психологія здоров'я людини : навчальний посібник. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. 2009. 316 с.

3. Лісова О.С. Психологія суїцидальної поведінки. Чернівці : Рута, 2004. 233 с.

4. Магдисюк Л. І. Методичні рекомендації до курсу «Психологія сімейної кризи». Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 22 с.

5. Магдисюк Л. І. Особливості нервово-психічної напруженості осіб пізньої зрілості у кризових станах. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka* # 61 (11/2020): Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2020. S. 51-53.

6. Магдисюк Л. І. Психологічна корекція особистісної сфери підлітків та молоді. *Освіта та розвиток обдарованої особистості: щоквартальний науково-методичний журнал*. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2019. № 2 (73), II квартал. С. 64-72.

7. Магдисюк Л. І. Психологічне консультування підлітків із девіантною поведінкою: теоретичний та практичний аспект. *Virtus: Scientific Journal*. № 50, 2021. S. 45-48.

8. Магдисюк Л. І., Демчук В. Б., Павлова Б. В. Сучасні підходи профілактики девіантної поведінки у діяльності психологічної служби. *Науковий Вісник МДУ. Серія «Педагогіка та психологія»*, Том 7, № 1, 2021, с. 9-17.

9. Магдисюк Л. І., Ковальчук Л. І., Павлова Б. В. Психологічно-профілактична корекція адикцій у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (комп'ютерна залежність). *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2020. № 3 (78), III квартал. С. 82-89.

10. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія життєвих криз та кризове консультування: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 100 с.

11. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія роботи з групами ризику: методичні рекомендації до курсу «Психологія роботи з групами ризику». Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 20 с.

12. Магдисюк Л. І., Павлова Б. В. Особливості психологічного консультування підлітків із девіантною поведінкою. *Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka* # 51 (01/2020): Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour». 2020. S. 57-59.

13. Магдисюк Л. І., Рубцова І. О. Психологічні особливості виникнення тривожності у безробітних. *Психологія: реальність і перспективи*. Рівне: РДГУ, 2019. С. 159–165.
14. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Практикум психологічного консультування в юридичній сфері: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 320 с.
15. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Програма сертифікатного курсу з підвищення тренерської компетентності за напрямом «Практична психологія у сфері кризової психології». Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 92 с.
16. Рибалка В. В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій проблемної особистості. Київ : Шкільний світ. 2009. 119 с.
17. Суїцидальна поведінка особистості // Психологія життєвої кризи / за ред. Т.М. Титаренко. Київ: Агропромвидав України, 1998. С. 159 – 178.
18. Федоренко Р.П. Психологія суїциду. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. 2011. 260 с
19. Mahdysiuk, L., Tryhub, H., Duchiminska, T., Kulchytska, A., & Zasiiekina, L. (2020). Verbal Expression of Preparedness in Retirement Planning Interviews. *East European Journal of Psycholinguistics*, 7(2).

ДЛЯ ПОДАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчально-методичне видання

МАГДИСЮК ЛЮДМИЛА ІВАНІВНА

Методичні рекомендації до курсу

«Психологічна профілактика насилля»

(магістрів)

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 1/16. Обсяг 1,39 ум. друк. арк., 1,25 обл.-вид. арк.

Наклад 100 пр. Зам. 40. Виготовлювач – Вежа-Друк

(м. Луцьк, вул. Шопена, 12, тел. (0332) 29-90-65).

Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України

ДК № 4607 від 30.08.2013 р.